

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

**ENSENYAR HABILITATS COMUNICATIVES ALS FUTURS PSICÒLEGS ESCOLARS: UNA
EXPERIÈNCIA D'INNOVACIÓ DOCENT EN GRAU I MÀSTER**

**TEACHING COMMUNICATION SKILLS TO FUTURE SCHOOL PSYCHOLOGISTS: A
TEACHING INNOVATION PROJECT IN BACHELOR'S AND MASTER'S DEGREE**

AUTORIA

Minguela, Marta

ORCID: 0000-0001-6216-253X

Universitat de Barcelona

Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació

martaminguela@ub.edu

Onrubia, Javier

ORCID: 0000-0002-1153-779X

Universitat de Barcelona

Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació

Lou, Ana

ORCID: 0000-0001-8033-9933

Universitat de Barcelona

Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació

Roca, Begoña

ORCID: 0000-0003-3060-1280

Universitat de Barcelona

Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació

Membrive, Antonio

ORCID: 0000-0002-7724-3540

Universitat de Barcelona

Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació

Merino, Iris

ORCID: 0000-0003-2920-5248

Universitat de Barcelona

Departament de Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

RESUM

La innovació docent que es presenta en aquest treball es centra en ensenyar habilitats comunicatives a estudiants d'assignatures sobre l'àmbit professional del psicòleg escolar en Grau i Màster. En aquesta innovació es van incloure activitats d'identificació i ús de recursos discursius, i de reflexió sobre aquest ús, en el marc de tasques "autèntiques" de les dues assignatures implicades. La valoració de l'experiència per part de professorat i alumnat és positiva. Es destaquen especialment les activitats d'ús de recursos discursius en situacions de role-playing, i la reflexió posterior. Els resultats d'aprenentatge dels i les estudiants són igualment positius.

ABSTRACT

The teaching innovation project described in this paper focuses on teaching communication skills to students of subjects on the professional field of school psychologists in bachelor's and master's degrees. Activities of identification and use of discourse strategies, and reflection on this use, were included within the framework of the "authentic" tasks of the two subjects involved. The assessment of the experience made by teachers and students is positive. Especially valued are the activities of using discourse strategies in role-playing situations, and subsequent reflection. The students' learning outcomes are also positive.

PARAULES CLAU

habilitats comunicatives, recursos discursius, psicologia escolar, tasques autèntiques, assessorament col·laboratiu

KEYWORDS

communication skills, discourse strategies, school psychology, authentic tasks, collaborative consultation

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

DESENVOLUPAMENT

1. INTRODUCCIÓ

En aquest treball es presenten alguns resultats inicials d'un projecte d'innovació docent en curs en el Grau de Psicologia i el Màster Interuniversitari de Psicologia de l'Educació de la Universitat de Barcelona (UB). El projecte, reconegut pel Programa de Recerca, Innovació i Millora de la Docència i l'Aprenentatge (RIMDA) de la UB (2023PID-UB/029), s'adreça a promoure la competència comunicativa dels estudiants en tant que futurs professionals de l'assessorament psicoeducatiu en l'àmbit escolar.

La necessitat de promoure aquesta competència es basa en les noves demandes professionals a què han d'enfrontar-se els/les psicòlegs/ogues escolars. En el marc de sistemes educatius que han de donar resposta a noves necessitats i que cerquen cada cop més la inclusió i l'excel·lència per a tot l'alumnat, els models d'intervenció dels psicòlegs escolars estan evolucionant des d'un enfocament d'intervenció directa, centrat en l'avaluació i la resposta individual a l'alumnat amb trastorns del desenvolupament o dificultats d'aprenentatge, cap a un enfocament indirecte, centrat en l'assessorament col·laboratiu al professorat i els centres educatius per introduir millores que transformin globalment les pràctiques i les institucions educatives (Conoley et al., 2020; Rosenfield, 2022; Szulevicz & Tanggaard, 2017). Aquest enfocament indirecte aposta, per tant, per una actuació sistèmica del psicòleg escolar, centrada en la millora dels contextos d'aula i centre, i que es realitza de manera necessàriament col·laborativa amb el professorat (Gutkin & Curtis, 2009; Newman et al., 2017). Les habilitats comunicatives de l'assessor esdevenen fonamentals per establir aquesta relació col·laborativa, en ser el llenguatge el que vehicula la interacció assessor-professorat (Newman & Rosenfield, 2019). Així, és el llenguatge el que permet que l'assessor explori les pràctiques docents del professorat, l'ajudi a revisar-les, i a dissenyar-ne de noves conjuntament (Hylander, 2012; Roca et al., 2019). Per poder dur a terme aquest tipus d'actuació, el/la psicòleg/oga necessita fer servir habilitats comunicatives i recursos discursius específics, tant d'escolta com d'influència, que li permetin "bastir" formes de relació i d'interacció col·laborativa productiva amb el professorat, que promoguin la construcció conjunta de millores i l'aprenentatge professional docent (Erchul et al., 2014; Newman & Rosenfield, 2019; Onrubia et al., 2022; Soto et al., 2022). En aquest marc, apareix la necessitat d'introduir i potenciar l'ensenyament d'aquestes habilitats als futurs psicòlegs escolars (Newman,

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

Gerrard, et al., 2022).

Ensenyar aquestes habilitats comunicatives, però, no resulta senzill (Newman, Villarreal, et al., 2022). La diversitat de les situacions professionals en què han d'emprar-se i el seu caràcter necessàriament contextualitzat fan que aquest ensenyament no es pugui limitar a la presentació i la pràctica mecànica de destreses o recursos aïllats, sinó que hagi d'incloure, a més, la participació i la pràctica en situacions progressivament més autèntiques (Newell, 2012). Igualment, cal ensenyar les habilitats comunicatives de manera metacognitivament informada, per tal que els futurs psicòlegs escolars puguin, no només utilitzar-les, sinó planificar, supervisar i valorar de manera reflexiva i contextualitzada el seu ús (Monereo, 2022).

Això, al seu torn, demana un nou paper docent per part del professorat universitari (Gros & Martínez, 2020), molt més centrat en el disseny d'aquestes situacions i en "l'assistència a l'actuació" (Tharp et al., 2002) dels estudiants quan planifiquen i desenvolupen la seva actuació en aquestes situacions i reflexionen sobre aquesta actuació. Aquest nou paper docent s'ajusta a les idees sobre el protagonisme de l'alumne i el rol del professor en els entorns innovadors d'aprenentatge per al segle XXI que proposen Istance & Dumont (2010).

L'anterior conjunt d'idees fonamenta les experiències d'innovació que configuren el projecte, i que es presenten a continuació.

2. DESCRIPCIÓ DE LA INNOVACIÓ

2.1. Context

El projecte es duu a terme a dues assignatures centrades en l'àmbit professional de la Psicologia de l'Educació: d'una banda, l'assignatura optativa de Psicologia Escolar i Intervenció Psicopedagògica, semestral, de 3 crèdits, al Grau de Psicologia de la UB; d'altra banda, l'assignatura obligatòria d'especialitat d'Assessorament i Intervenció Psicològica en l'Àmbit de l'Educació Formal, de 6 crèdits, al Màster Interuniversitari en Psicologia de l'Educació (MIPE).

Les dues assignatures comparteixen l'objectiu de presentar el rol i funcions del psicòleg escolar, com a assessor, des d'un enfocament indirecte i un model educacional constructiu d'intervenció, i proposen diferents instruments, articulats en una estratègia de conjunt, per dur a terme processos d'assessorament col·laboratiu per a la millora de les pràctiques docents. Amb tot, ambdues assignatures difereixen,

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

entre altres, en el grau de profunditat amb què es treballen aquests aspectes.

En els dos casos es pretenia introduir un treball específic sobre habilitats comunicatives i recursos discursius. Per fer-ho, es van incloure activitats d'identificació i ús de recursos discursius, i/o de reflexió sobre aquest ús, en el marc de les activitats pròpies de cada assignatura. Tot seguit es detalla la concreció d'aquesta innovació en cada cas durant el segon semestre del curs 2023-2024.

2.2. Desenvolupament de la innovació a les diferents assignatures

2.2.1. CAS 1 (Psicologia escolar i intervenció psicopedagògica, Grau en Psicologia)

El treball d'habilitats comunicatives i recursos discursius de l'assessor es va realitzar al llarg del semestre, inserint-se en les activitats pròpies de cadascun dels dos blocs de contingut de l'assignatura. En el primer bloc, es va subratllar la importància dels recursos discursius en el marc dels processos d'assessorament col·laboratiu, es van presentar alguns dels recursos que pot emprar l'assessor, i es van realitzar algunes tasques vinculades a aquesta qüestió, en concret: 1) tasques d'identificació de recursos discursius a partir de diàlegs breus entre assessor i assessorats; 2) d'aplicació d'aquests recursos a partir de situacions concretes d'interacció amb docents; i 3) d'anàlisi d'un diàleg entre un assessor i un docent. En els tres casos, es va partir de fragments de diàleg o situacions d'assessorament autèntiques, que es van adaptar per confeir les tasques. Aquestes tasques es van realitzar a l'aula (dues hores) amb el suport de la professora de l'assignatura. En el segon bloc, es va plantejar una demanda d'assessorament d'un/a docent des d'un context escolar real a cadascun dels grups de treball. En relació amb aquesta demanda, entre altres, els estudiants havien de preparar i dur a terme un role-playing en què cada grup, assumint el rol del psicòleg, havia de parlar amb el/la docent que els havia fet arribar la demanda per aprofundir en les informacions que havien rebut sobre la situació-problema plantejada i començar a discutir amb ell/a possibles línies d'actuació. En concret, cada grup havia de: 1) planificar tant el contingut de la interacció amb el/la docent com els recursos discursius que seria pertinent emprar en aquesta situació; 2) realitzar el role-playing; i 3) dur a terme una reflexió i anàlisi de la seva pròpia actuació com a psicòlegs/ogues, específicament sobre els punts forts i febles del seu ús del llenguatge al role-playing, d'acord amb les idees sobre assessorament col·laboratiu treballades a l'assignatura. Com en el cas anterior, aquestes tasques es van realitzar en gran part a l'aula amb el suport de la professora (sis hores).

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

L'avaluació acreditativa de l'aprenentatge dels estudiants es va realitzar a partir dels productes de la tasca d'identificació, producció i anàlisi de recursos, i de la planificació argumentada dels recursos per al role-playing, el seu ús i posterior reflexió.

2.2.2.CAS 2 (Assessorament i intervenció psicològica en l'àmbit de l'educació formal, Màster Interuniversitari en Psicologia de l'Educació)

En aquesta assignatura, i entre d'altres activitats, els estudiants, treballant en equips cooperatius tutoritzats pel professorat, elaboren el disseny "autèntic" d'un procés d'assessorament situat en un context real conegut i escollit per cada equip. El treball de les habilitats comunicatives i recursos discursius de l'assessor es va vincular a aquesta tasca, de manera que, com a producte d'aquest treball, cada equip havia de planificar i justificar els recursos discursius a utilitzar en una de les sessions del procés d'assessorament que estava dissenyant.

El treball es va organitzar en dos nuclis. En el primer, amb una durada de cinc hores, es van realitzar tres activitats: 1) un role-playing en què es simulava una primera entrevista d'un/a psicòleg/oga amb alguns docents que sol·licitaven la seva intervenció; aquesta activitat tenia una funció tant experiencial i motivacional com de reflexió i anàlisi de les idees i habilitats comunicatives inicials dels estudiants; 2) una presentació dialogada del professorat, en el marc de l'activitat anterior, sobre algunes habilitats comunicatives i recursos discursius importants del psicòleg com a assessor; i 3) una tasca d'identificació i anàlisi de recursos en un diàleg real d'un procés d'assessorament. El segon nucli es va treballar tant a l'aula (tres hores) com en les sessions addicionals de tutoria amb cadascun dels equips cooperatius, i es va adreçar a la determinació, justificació i planificació, per part de cada equip, dels recursos discursius a incorporar en la sessió triada del seu disseny.

L'avaluació acreditativa de l'aprenentatge dels estudiants es va fer a partir dels productes de la tasca d'identificació i anàlisi de recursos, i de la planificació argumentada dels recursos inclosa en el disseny elaborat per cada equip.

3.MÈTODE

Van participar en la innovació descrita 17 estudiants i una professora en l'assignatura de Grau (CAS 1), i 30 estudiants i dos docents, que fan co-docència, en l'assignatura de Màster (CAS 2).

En les dues assignatures es van fer servir tres tipus d'instruments per recollir

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

informació que permetés analitzar i valorar tant el procés de treball realitzat com l'aprenentatge assolit pels estudiants.

En relació amb el procés de treball, es va elaborar i recollir un qüestionari final obert per als estudiants, i un autoinforme final per al professorat. El qüestionari per a l'alumnat es va organitzar a partir de tres dimensions: la valoració d'haver incorporat a l'assignatura un treball específic sobre les habilitats comunicatives i els recursos discursius de l'assessor, la valoració de les activitats desenvolupades, i la valoració de l'aprenentatge assolit. A partir d'aquestes dimensions, es va concretar el qüestionari de manera específica i adaptada a cada una de les dues assignatures. Pel que fa a l'autoinforme pel professorat, es va centrar en la descripció detallada de les activitats realitzades i en la valoració dels punts forts i febles de la proposta dissenyada i desenvolupada i dels resultats obtinguts, així com en la identificació de canvis i elements de millora. Tant els qüestionaris com els autoinformes es van recollir al final de les respectives assignatures, i es va fer posteriorment una anàlisi de contingut de les respostes.

En relació amb l'aprenentatge assolit pels estudiants, la valoració es va fer a partir de l'avaluació dels productes elaborats pels estudiants en les tasques realitzades. Aquests productes es van avaluar i qualificar amb comentaris qualitius detallats, eventualment en el marc de les tasques més àmplies en què s'integraven. L'avaluació es va anar fent al llarg o al final de les assignatures, en funció del moment d'entrega dels productes, i es va concretar en retroalimentacions detallades als estudiants, que permeten identificar graus d'avenç i punts forts i febles en l'aprenentatge assolit de les habilitats comunicatives treballades.

4.RESULTATS

Els qüestionaris finals per a l'alumnat recullen, en totes dues assignatures, valoracions globalment positives o molt positives de l'experiència, sense que aparegui cap valoració negativa o poc satisfactòria. Juntament amb aquesta valoració general, les respostes destaquen la importància que l'alumnat atorga als continguts treballats en la innovació per al seu exercici professional futur (i en alguns casos, en l'alumnat de Màster, ja en curs). S'indiquen, com a principals aprenentatges realitzats, el coneixement dels diferents recursos i la capacitat d'emprar-los de manera conscient i deliberada, en funció del context i el moment del procés d'assessorament. També es destaca la presa de consciència de la importància de l'ús del llenguatge per part del psicòleg escolar, la

CONGRÉS CIDUI 2025

Docents d'avui per a la universitat del demà

relació entre recursos discursius i fases de l'assessorament, i l'ús de les habilitats comunicatives per promoure processos de col·laboració amb els assessorats, amb atenció especial als aspectes afectius i motivacionals implicats en crear i mantenir aquesta col·laboració. Com a elements que han ajudat més a aprendre, es destaquen, en els dos casos, els role-playings i les tasques de reflexió posteriors, i en el cas de l'assignatura de Màster, la tasca de planificació de recursos discursius inscrita en els treballs tutoritzats de disseny de processos "autèntics" d'assessorament.

Pel que fa als autoinformes del professorat, en les dues assignatures hi ha una valoració positiva de la participació i implicació de l'alumnat, molt especialment en les activitats de role-playing. Es destaquen com a punts forts els elements motivadors i vivencials dels role-playings i l'anàlisi de la pròpia actuació en una situació real per part dels estudiants en les reflexions posteriors. En el cas de l'assignatura de Màster, es destaquen també la integració de la planificació de recursos en el treball tutoritzat, i el suport a l'alumnat permès per la co-docència dels dos docents. No es plantegen modificacions substancials ni en els continguts treballats ni en les activitats desenvolupades i la seva estructura; al mateix temps, es proposen diversos ajustos específics en algunes tasques, de cara a la segona iteració de la innovació el següent curs.

Finalment, i pel que fa als resultats d'aprenentatge de l'alumnat, tant en el cas de l'assignatura de Grau com en la de Màster la mitjana de les puntuacions de les diverses tasques es situa en el Notable, amb un rang de puntuacions entre l'Aprovat i l'Excel·lent. No hi ha tasques puntuades com a suspès. Aquests resultats poden considerar-se clarament satisfactoris en el context de les assignatures.

5. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

En conjunt, la valoració de la primera iteració de la innovació presentada apunta a confirmar tant la importància d'ensenyar habilitats comunicatives i recursos discursius als futurs psicòlegs (Erchul et al., 2014; Newman & Rosenfield, 2019) com la pertinència i possibilitat de fer-ho des de les principals opcions didàctiques adoptades en la innovació: 1) abordar aquest ensenyament d'una manera que approximi progressivament els estudiants a les situacions autèntiques de la pràctica professional en què hauran de posar-les en pràctica (Newell, 2012); 2) d'una manera metacognitivament informada (Monereo, 2022); i 3) des d'un rol del professorat que vagi més enllà de la transmissió d'informació i es centri en l'assistència a l'actuació dels estudiants (Gros & Martínez, 2020; Istance & Dumont, 2010; Sharp et al., 2002).

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

En concret, en la innovació presentada: 1) s'aproxima l'alumnat a situacions autèntiques de la pràctica professional per mitjà del role-playing (CAS 1) o del disseny d'un procés d'assessorament per a un context real (CAS 2); 2) se l'ensenya a fer servir els recursos discursius de manera metacognitivament informada en tant que se l'ajuda a reflexionar sobre com, quan i per a què emprar-los per mitjà de les tasques de planificació de recursos i de reflexió sobre l'ús d'aquests recursos (CAS 1 i CAS 2); i 3) tot plegat es fa en un context en què el professorat ofereix suport continuat als avenços de l'alumnat en les tasques proposades, ja sigui en els espais de l'aula (CAS 1 i CAS 2) o per mitjà de tutories grupals específiques (CAS 2). En aquest sentit, aquesta innovació aporta nous elements als treballs actuals en relació a l'ensenyament d'aquestes habilitats en el marc de la formació dels psicòlegs escolars (p.e., Newman, Villarreal, et al., 2022). La segona iteració de la innovació, actualment en procés, ha de permetre introduir ajustos i millores en la proposta a partir dels elements de millora detectats i així contrastar i aprofundir aquesta aportació.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Conoley, J., Powers, K., & Gutkin, T. (2020). How is school psychology doing: why hasn't school psychology realized its promise? *School Psychology, 35*(6), 367-374. <https://doi.org/10.1037/spg0000404>
- Erchul, W. P., Grissom, P. F., Getty, K. C., & Bennett, M. S. (2014). Researching interpersonal influence within school consultation: Social power base and relational communication perspectives. Dins W. P. Erchul, & S. M. Sheridan (Eds.), *Handbook of research in school consultation* (2a ed., pp. 349–385). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315759623-24>
- Gros, B. & Martínez, M. (2020). La función docente en Educación Superior. Dins M. Turull (Coord.), *Manual de docencia universitaria* (pp. 45-58). Octaedro.
- Gutkin, T. B., & Curtis, M. J. (2009). School-based consultation: The science and practice of indirect service delivery. Dins T. B. Gutkin, & C. R. Reynolds (Eds.), *Handbook of school psychology* (4a ed., pp. 591–635). Wiley.
- Hylander, I. (2012). Conceptual change through consultee-centered consultation: A theoretical model. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research, 64*(1), 29-45. <https://doi.org/10.1037/a0027986>

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

- Istance, D., & Dumont, H. (2010). Future directions for learning environments in the 21st century. Dins H. Dumont, D. Istance, & F. Benavides (Eds.), *The nature of learning: Using research to inspire practice* (pp. 317-338). OECD.
- Monereo, C. (2022). La formación de la identidad asesora: crear contextos de intervención a través del dialogo asesor. Dins T. Huguet, E. Liesa, & J. Serra-Capallera (Coords.), *El asesoramiento psicopedagógico a debate*. Graó.
- Newell, M. L. (2012). Transforming knowledge to skill: Evaluating the consultation competence of novice school-based consultants. *Consulting Psychology Journal*, 64(1), 8–28. <https://doi.org/10.1037/a0027741>
- Newman, D. S., Gerrard, M. K., Villarreal, J. N., & Kaiser, L. T. (2022). Deliberate Practice of Consultation Microskills: An Exploratory Study of Training. *Training and Education in Professional Psychology*, 16(3), 263–271. <https://doi.org/10.1037/tep0000368>
- Newman, D. S., McKenney, E. L. W., Silva, A. E., Clare, M., Salmon, D., & Jackson, S. (2017). A qualitative metasynthesis of consultation process research: What we know and where to go. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 27(1), 13-51. <https://doi.org/10.1080/10474412.2015.1127164>
- Newman, D. S., & Rosenfield, S. (2019). *Building Competence in School Consultation: A Developmental Approach*. Taylor & Francis.
- Newman, D.S., Villarreal, J. N., Gerrard, M. K., McIntire, H., Barrett, C.A., & Kaiser, L. T. (2022). Deliberate practice of consultation communication skills: A randomized controlled trial. *School Psychology*, 37(3), 225-235. <https://doi.org/10.1037/spq0000494>
- Onrubia, J., Roca, B., & Minguela, M. (2022). Assisting teacher collaborative discourse in professional development: An analysis of a facilitator's discourse strategies. *Teaching and Teacher Education*, 113, 103667. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103667>
- Roca, B., Armengol, M. A., Huerta, L., & Onrubia, J. (2019). Recursos discursivos del asesor en un proceso de asesoramiento colaborativo para la mejora de las prácticas docentes. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 23(2), 441-461. <https://doi.org/10.30827/profesorado.v23i2.9725>

CONGRÉS CIDUI 2025
Docents d'avui per a la universitat del demà

- Rosenfield, S. (2022). Strengthening the School in School Psychology Training and Practice. *School Psychology Review*, 51(6), 785-794. <https://doi.org/10.1080/2372966X.2021.1993032>
- Soto, R., Onrubia, J., & Minguela, M. (2022). Recursos discursivos en el asesoramiento psicopedagógico: Una lectura sociocultural de la evidencia empírica. *Revista Actualidades Investigativas en Educación*, 22(2), 1-27. <https://doi.org/10.15517/aie.v22i2.48905>
- Szulevicz, T., & Tanggaard, L. (2017). *Educational psychology practice: a new theoretical framework*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-44266-2>
- Tharp, R. G., Estrada, P., Dalton, S. S., & Yamauchi, L. A. (2002). *Transformar la enseñanza*. Paidós.